

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У МІЖНАРОДНІЙ БІРЖОВІЙ ТОРГІВЛІ

А. С. Благодатний, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, andrii.blahodatnyi@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3508-2096,

А. С. Музиченко, д. е. н., професор, Центральньо-український науково-технічний університет, nadya-reznik@ukr.net, orcid.org/0000-0001-9588-5929.

У статті розглянуто роль товарної біржі як інноваційно-інституційного елементу розвитку міжнародних товарних ринків. Визначено сучасні тенденції розвитку міжнародного товарного біржового ринку, здійснено порівняння обсягів світових ф'ючерсів та опціонів за 2018–2019 рр., досліджено кількість невиконаних контрактів та їх зміну. Розглянуто та охарактеризовано трансформаційні процеси, що властиві міжнародній товарній біржі. Відображено структуру міжнародного біржового ринку за географічними регіонами. Проаналізовано обсяги торгової активності в різних регіонах із зазначенням відсотка зміни 2019 р. в порівнянні з 2018 р. Проведено аналіз торгівлі ф'ючерсами та опціонами індексу капіталу, торгівлі процентними ставками, енергетичними ф'ючерсами та опціонами, дорогоцінними металами.

Наведено результати діяльності найбільших світових бірж за обсягами біржової торгівлі у 2018–2019 рр. Одним з досліджених критеріїв обрано обсяг торгівлі Міжконтинентальною біржою, який зумовлений нижчим рівнем активності на всіх її дочірніх біржах у Європі, Північній Америці та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Проаналізовано сучасний стан біржової торгівлі в Україні, виявлено перешкоди для ефективного функціонування бірж країни. Розглянуто розвиток товарних бірж в Україні за останні роки із зазначенням тенденцій їх розвитку. Виокремлено групи товарів, торгівля якими створить сприятливі умови для розвитку товарного біржового ринку України. Досліджено статистичну інформацію щодо кількості та структури бірж за спеціалізацією, надано їх характеристику та показано роль у розвитку біржового ринку України.

Сформовано висновки щодо ролі біржового ринку в ринковій економіці. Досліджено світовий досвід торгівлі на біржах і виокремлено етапи еволюції біржового ринку від ярмарки до сучасного електронного біржового ринку з його перевагами та зручністю. Виявлено перешкоди розвитку біржової торгівлі в Україні, надано пропозиції щодо успішного розвитку біржової торгівлі відповідно до світового досвіду та національних особливостей.

Ключові слова: товарна біржа, ф'ючерс, опціон, біржова торгівля, міжнародні товарні біржі, сільськогосподарська продукція, інфраструктура ринку, біржова угода.

Постановка проблеми. Сучасний світовий біржовий ринок стрімко розвивається та впливає на різні сторони ведення господарської діяльності. Під впливом глобалізаційних процесів відбуваються кардинальні зміни в біржовій торгівлі. Відбувається об'єднання міжнародних бірж з метою утворення альянсів, для оптимізації введення біржової торгівлі. Так фондові і товарні біржі перетворюються на універсальні біржові альянси.

Незважаючи на досить ґрунтовне вивчення окремих аспектів даної проблематики, виникає необхідність наукового осмислення сутності, ролі та змісту товарної біржі як інноваційно-інституційного елементу розвитку міжнародних товарних ринків. Поданий ракурс наукової проблеми, вимагає подальших досліджень методологічної основи ефективного функціонування міжнародних товарних ринків з урахуванням особливостей діяльності товарної біржі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням особливостей діяльності товарних бірж та міжнародної торгівлі займалися такі вчені, як Вавдійчик І. М., Заборовський В. П., Макогон Ю. В., Орехова Т. В., Резнік Н. П., Сигида Л. О., Щепіна Т. Г. [1;5–7]

Формулювання мети статті. Мета статті – проаналізувати розвиток міжнародних товарних бірж, та визначити на прикладі світових бірж основні напрямки розвитку біржового ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток міжнародного товарного ринку відбувається відповідно до зростаючих та оновлених потреб країн, зростання стандартів міжнародної торгівлі. Ці потреби сприяють стрімкому темпу розвитку інфраструктури міжнародного товарного ринку. За своїм змістом інфраструктура міжнародного товарного ринку являє собою сукупність суб'єктів торгово-посередницької діяльності, їх взаємодію в інституціональному середовищі міжнародного товарного ринку. До суб'єктів міжнародної товарної інфраструктури відносять товарні біржі, аукціони, виставки, ярмарки. Завдяки довгій еволюції різних форм оптової торгівлі таких, як ярмарки, біржі реального товару, ф'ючерсної біржі утворилась міжнародна біржова торгівля.

Біржі відіграють особливу роль в інфраструктурі сучасної ринкової економіки. За допомогою фінансових інструментів, а саме ф'ючерсів та опціонів зокрема, біржа забезпечує роботу ринку. Товарна біржа працює за принципом вільної конкуренції. Торги на біржі відбуваються, як у великих фінансових і промислових центрах, так і за допомогою віртуального (електронного) майданчика. Основою торгів є зустрічні пропозиції сторін. Торгівля на біржі передбачає стандартизацію вимог до укладання угод та якості товару. Інноваційним аспектом розвитку біржової торгівлі на міжнародній арені виступає саме багатофункціональний електронний інтерфейс електронних платформ, що підвищує мобільність та зручність учасникам ринку володіти актуальною та прогнозною інформацією про

стан та тенденцію ринку. Саме діджиталізація біржового ринку, почала надавати оперативну інформацію у будь-який час та в будь-якому місці.

Завданнями біржі є: організація і упорядкування ринків валют, товарів та капіталу, спрощення процесів торгівлі, стабілізація цін та захист інтересів продавців та покупців від негативних цінових змін, завдяки вирівнюванню попиту та пропозиції. Торгівлі на біржі притаманна гласність, відкритість та вільне ціноутворення. Так, завдяки біржам та прозорості товарних потоків відбуваються процеси самоліквідації тіньового ринку. Всі операції на біржі проходять без державного втручання. Для кожної біржі головним документом, який регламентує організацію її торгівлі, є правила біржі, які розробляються та затверджуються кожною біржою окремо, але з урахуванням та не порушуючи вимог чинного законодавства.

За даними звіту Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Assosiation) [9] у 2019 році обсяги світових ф'ючерсів та опціонів зросли до рекордного рівня. Вашингтон, округ Колумбія – Підсумкова статистика, оприлюднена FIA сьогодні, показує, що торгова активність на світових ринках деривативів, що торгуються біржою, зросла на 13,7% у 2019 році, досягнувши рекордних 34,47 мільярда контрактів.

Обсяг ф'ючерсів збільшився на 12% до 19,24 млрд. контрактів, тоді як обсяг опціонів збільшився на 16% до 15,23 млрд. контрактів. Відкритий інтерес, який вимірює кількість невиконаних контрактів, також зріс до рекордного рівня в 2019 році. Загальний відкритий відсоток на кінець року становив 900 мільйонів контрактів, що на 8,8% більше, ніж у кінці попереднього року.

Статистика FIA щодо обсягу та відкритого інтересу зібрана на 80 біржах, якими керують 52 компанії в 34 країнах. Статистика базується на кількості контрактів, що торгуються та / або оформляються на цих біржах, і коригується, щоб уникнути подвійного підрахунку.

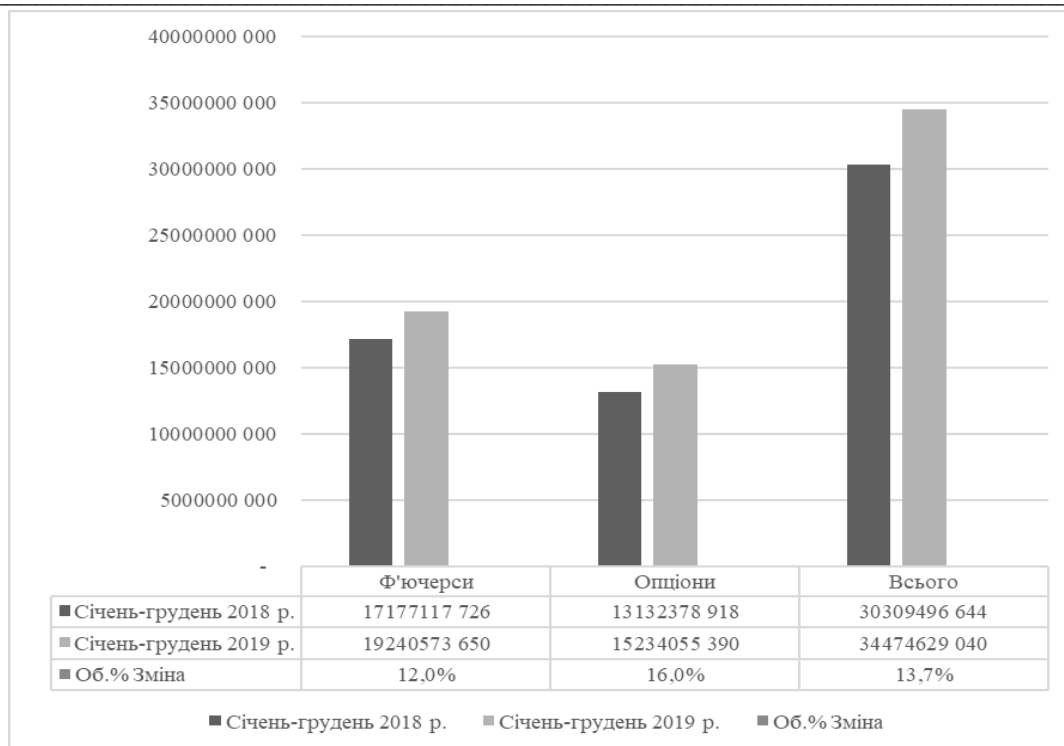

Рис. 1. Обсяги біржових контрактів на світових ринках за 2018–2019 рр.

Джерело: побудовано за: [8;9]

Отримані дані статистики дають змогу виокремити основні вектори дослідження:

– обміни в азіатсько-тихоокеанських та латиноамериканських регіонах зростали найбільш швидко, тоді як обміни в Північній Америці та Європі втрачали обсяг;

– ф'ючерси та опціони індексу власного капіталу показали найсильніший ріст торгівлі, тоді як ф'ючерси та опціони на процентну ставку мали найбільше зростання відкритих відсотків;

– торговельна активність зросла у всіх товарних секторах, окрім дорогоцінних металів;

– індійська NSE пройшла SME як найбільший у світі обмін за обсягами торгів.

Обміни в азіатсько-тихоокеанських та латиноамериканських регіонах зростали найшвидше у 2019 році. Кількість контрактів, що торгуються на біржах Азії та Тихого океану, зросла на 29,1% до 14,49 мільярдів контрактів, тоді як обмін валют в Латинській Америці зростав на 47,6% до 4,10 мільярдів контрактів.

Таблиця 1

Структура міжнародного біржового ринку за географічними регіонами у 2018–2019 рр. (млрд. контрактів)

Регіон	2019 р.	2018 р.	Відхилення 2019 р. до 2018 р. (%)
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	14,49	11,19	29,1
Північної Америки	10,27	10,56	-2,8
Європа	5,03	5,27	-4,4
Латинська Америка	4,1	2,78	47,6
Всього контрактів:	33,89	29,8	13,7

Джерело: складено за: [8,9]

Навпаки, торгова активність у Північній Америці та Європі зменшилася у 2019 році. Обсяг на біржах Північної Америки знизився на 2,8% до 10,27 млрд. контрактів, тоді як обсяг на європейських біржах знизився на 4,4% до 5,03 млрд контрактів.

У відсотках від світової торговельної активності найбільшу частку займав Азіатсько-Тихоокеанський регіон з 42% світового обсягу торгів у 2019 році. Північна Америка посіла друге місце з 29,8% світового обсягу торгівлі, а Європа третьою – 14,6%.

Обсяг опціонів на Азіатсько-Тихоокеанських біржах перевищив обсяг опціонів на біржах Північної Америки у 2019 році. Обсяг азіатсько-тихоокеанських опціонів збільшився на 47% до 6,83 мільярда контрактів, тоді як обсяг опціонів в Північній Америці впав на 3,7% до 6,01 мільярда контрактів.

Однак регіональний баланс був дуже різним з точки зору відкритого інтересу. На кінець року в Північній Америці було випущено понад 453 мільйони ф'ючерсів та опціонів. Це було еквівалентно 55% від загальної кількості у світі.

На кінець 2019 року в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні було укладено 79,5 млн. контрактів, що на 17,2% більше, ніж у кінці попереднього року, але лише 8,2% від загальної кількості у світі. Відкритий інтерес до Європи виріс на 3,7% до 220 мільйонів на кінець року, що еквівалентно 25,6% від загальної кількості у світі.

Загальний відкритий відсоток у всьому світі становив 900 мільйонів контрактів на кінець року, що на 8,8% більше, ніж у попередньому році, та рекордні за весь час.

Торгівля ф'ючерсами та опціонами індексу капіталу була однією з головних рушій для загального зростання торгів у 2019 році. Обсяг глобального індексу акцій підскочив на 24,7% до 12,45 млрд. контрактів, більша частина цього зростання – на біржі Індії та Бразилії.

Торгівля процентними ставками зросла на 4,6% до рекордної суми контрактів на 4,76 мільярда, в першу чергу завдяки збільшенню торгів ф'ючерсною торгівлею в Бразилії та збільшенню торгів опціонними процентними ставками в США. Це був четвер-

тий рік поспіль, коли торгівля відсотковою ставкою досягла запис.

У товарному секторі торгівля енергетичними ф'ючерсами та опціонами зросла на 13,6% до 2,54 млрд контрактів. Торгівля контрольними ф'ючерсами на нафту WTI та Brent у Нью-Йорку та Лондоні зменшилась порівняно з 2018 роком, але це зниження було більш ніж компенсовано збільшенням активності на біржах у Росії, Китаї та Індії.

Торгівля ф'ючерсами на ф'ючерси та опціони збільшилася на 18,8% до 1,77 мільярда контрактів, в основному за рахунок збільшення торговельної активності на трьох китайських біржових ф'ючерсних біржах. Відкритий інтерес до сільськогосподарської продукції зростає ще швидше: відкритий інтерес до кінця року підскочив на 30,9% до 22,4 мільйона контрактів.

Торгівля дорогоцінними металами, такими як мідь, знизилася на 5,5% до 1,44 млрд. контрактів, що робить її єдиною категорією світових ринків біржових деривативів, котрі спостерігали зниження торгової активності у 2019 році.

Торгівля дорогоцінними металами вибухнула в 2019 році, обсяг зростає на 83,2% до 582,3 млн контрактів. Це було зумовлено головним чином посиленням торгівлі на біржах у Китаї, Індії та Туреччині.

Національна фондова біржа Індії виросла на 58% до 6 мільярдів контрактів, які торгувались у 2019 році, перевершивши CME Group, щоб стати найбільшою в світі біржою. Обсяг CME в 2019 році склав 4,83 мільярда контрактів, приблизно такий же, як і попередній рік.

Обсяг торгів на В3 у Бразилії зріс на 51% до 3,88 мільярда контрактів, що є другим за швидкістю темпів зростання серед 20 кращих біржових груп. Відкритий інтерес В3 зростає ще швидше, підскочивши 94,4% до 132,3 млн контрактів. Цей рівень відкритого інтересу був другим за величиною в світі після ОСС, клірингового будинку США, який здійснює торги для п'яти біржових груп.

Обсяг торгівлі Міжконтинентальною біржою знизився на 9% до 2,26 млрд. контрактів, зумовлений нижчим рівнем активності на всіх її дочірніх біржах у Європі, Північній Америці та Азіатсько-Тихо-

океанському регіоні. Eurex, п'ятий за обсягами обмінний обмін, торгував 1,96 мільярда контрактів у 2019 році, майже так само, як і 2018 рік, тоді як відкритий інтерес виріс

на 5,1% до 126,6 мільйонів контрактів, що є третім найвищим рівнем у світі.

Таблиця 2

Результати діяльності найбільших світових бірж, за обсягами біржової торгівлі у 2018–2019 рр. (млрд контрактів)

Місце	Біржа	2019 р.	2018 р.	Відхилення 2019 р. до 2018 р. (%)
1	Національна фондова біржа Індії	5,96	3,79	57,27%
2	Фондова біржа Сан-Паулу	3,88	2,57	50,76%
3	Далянська товарна біржа	1,36	0,98	38,05%
4	Шанхайська ф'ючерсна біржа	1,45	1,20	20,44%
5	Корейська біржа	1,55	1,41	9,83%
6	Європейська біржа (EUREX)	1,95	1,95	-0,24%
7	Чиказька біржа CME Group	4,83	4,84	-0,31%
8	Московська біржа	1,46	1,50	-3,02%
9	Американська біржа (NASDAQ)	1,91	2,05	-6,77%
10	Міжконтинентальна біржа	2,26	2,47	-8,79%

Джерело: складено за [8,9]

Серед менших бірж дві виділялися винятковим зростанням. Індійська товарна біржа зросла втричі до 88,2 мільйонів контрактів, головним чином, через приріст торгів своїми алмазними ф'ючерсами. Китайська біржа фінансових ф'ючерсів, яка пропонує ф'ючерси на індекси власного капіталу та державні облигації, в 2019 році зросла надзвичайно швидко, і обсяг, і відкриті відсотки зросли до рекордних рівнів.

Сучасний стан біржової діяльності в Україні значно відрізняється від загальноприйнятих у світі стандартів і правил, так як зареєстровані біржі повністю несхожі від класичного поняття біржі, як в економічному, так і в організаційному аспекті. Не зважаючи на велику кількість зареєстрованих бірж в Україні, кількість тих, які намагаються працювати як «біржа» зменшується кожного року та їх діяльність зовсім не має ніякий вплив на розвиток економіки в цілому. Так, можна виокремити той факт, що існує багато перешкод для їх ефективного функціонування, а саме: досі розроблено закон в якому буде чітко прописано коло біржових товарів; відсутній ефективний державний контроль; законодавство, що регулює бір-

жову діяльність недосконале (нормативні акти носять поверхневий характер та не містять цілого ряду головних аспектів для створення повноцінного біржового товарного ринку).

До цього часу товарні біржі в Україні не посіли належного місця, як того вимагають нові економічні умови, що викликає необхідність переосмислення їх сутності та призначення, розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо формування ефективного біржового механізму, сприятливих організаційних і правових умов їх функціонування [6].

За останні роки в Україні зберігається тенденція з переважанням позабіржового ринку. За критеріями обсягу виробництва Україна володіє певним біржовим потенціалом ринків зерна, цукру, насіння олійних культур, але сировинний товар потребує специфічних механізмів для формування прогнозних ринкових цін [1].

Дуже важливі для повноцінного функціонування економіки країни такі товари, як: метали, нафтопродукти, вугілля, газ, електроенергія, зерно, цукор, м'ясо, рослинні олії переважно реалізуються на позабіржовому

ринку, і, як правило, за тіньовими схемами, мінаючи прозорий біржовий ринок. Відсутність наполегливості у впровадженні біржових механізмів ціноутворення, монополізація ринків указаних товарів створює умови для постійного виникнення інфляційних процесів, необґрунтованого сталого підвищення споживчих цін і загалом до дестабілізації економіки країни [6]. Біржова діяльність в Україні все ще знаходиться на етапі становлення, не дивлячись на позитивну динаміку багатьох показників, які її характеризують.

Як ринок, біржа поєднує мікро- та макрорівні економіки, тобто вільно господарюючих підприємців із виробництвом. Завдяки дії механізму ціноутворення біржа безперервно забезпечує господарюючих суб'єктів інформацією про зміни на ринках, виникнення нових умов обміну, появу нових

видів товарів тощо. Біржі України різноманітні за своєю структурою, складом учасників, правилами біржової торгівлі [6].

Станом на початок 2020 року, статистична інформація про кількість бірж зареєстрованих в Україні залишається не дослідженою, проте можна зосередити увагу на те, що за даними Держкомстату у 2016 році в Україні зареєстровано 595 бірж [2]. На кінець 2015 року кількість бірж становила – 555, з них універсальних – 104, товарно-сировинних і товарних – 391, агропромислових – 24, інших – 36. (рис. 2).

Така кількість бірж України значно перевищує кількість бірж у країнах ЄС та у США. Однак, перевага України в кількості бірж не впливає та не є взагалі свідомим показником розвитку та впливу біржового ринку на економіку країни та на підвищення ефективності їхньої діяльності в цілому.

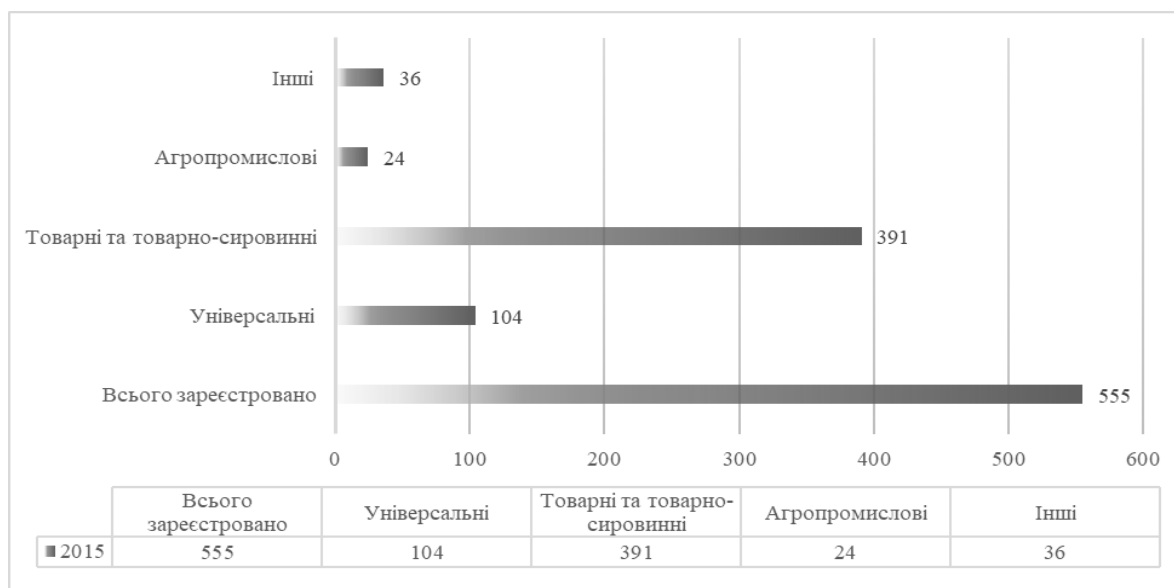

Рис. 2 Структура бірж за спеціалізацією у 2015 році

Джерело: побудовано за [4]

Така кількість бірж України значно перевищує кількість бірж у країнах ЄС та у США. Однак, перевага України в кількості бірж не впливає та не є взагалі свідомим показником розвитку та впливу біржового ринку на економіку країни та на підвищення ефективності їхньої діяльності в цілому.

Як правило, більша частина бірж в Україні створювалась в особистих інтересах засновників чи власників того чи іншого бізнесу, з метою мінімізації бази оподаткування.

Висновки. Міжнародний біржовий ринок відіграє значиму роль в ринковій економіці, відображає реальний стан товарних ринків, забезпечує можливість спекуляції та прогнозування цінних тенденцій. Міжнародний досвід показує, що часи ярмарок вже пройшли та на заміну їм прийшов сучасний інноваційний електронний біржовий ринок, який в разі полегшує та покращує обробку та контроль за біржовими операціями. До цього слід додати, міжнародний досвід свідчить, що ефективним механізмом детінізації

та демонополізації товарного ринку є використання біржових інструментів, прикладом яких можна привести: ф'ючерси та опціони, які сприяють формуванню конкретних справедливих цін, завдяки чому знижуються цінові ризики.

Розвитку біржової торгівлі в Україні в першу чергу перешкоджає недосконале законодавство і нерозуміння суб'єктами господарської діяльності переваг біржової торгівлі. Крім того, існують труднощі роботи з нерезидентами. Багато зарубіжних компаній бажають купувати/продавати свою продукцію на біржових торгах, але біржам проблематично працювати з валютою, так як вони не можуть брати гарантійне забезпечення у валюті. Для вирішення цього питання необхідно удосконалити вже існуючі і розвивати нові банківські та фінансові інструменти.

Україні для успішного розвитку біржової торгівлі, відповідно до світового досвіду та національних особливостей, необхідно: удосконалити нормативну базу яка вирішить питання кількості бірж та можливості їх реєстрації; удосконалити нормативну базу для стандартизації біржового товару в цілому; удосконалити інформаційну систему, яка забезпечить процеси продаж; створити банківську систему, яка в свою чергу налагодить та оптимізує кліринг фінансових інструментів на біржовому ринку.

Література

1. Вавдійчик І. М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні. / І. М. Вавдійчик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 182–185.
2. Державна служба статистики Статистичний збірник. Україна в цифрах 2016. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна служба статистики Публікації. Внутрішня торгівля. Діяльність бірж у 2014. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба статистики Публікації. Внутрішня торгівля. Кількість бірж за 2015. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Заборовський В. П. Сучасний стан та перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні. / В. П. Заборовський. // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». – Серія: Економіка. – 2015. – Т. 265. – Вип. 253. – С. 49–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchducc_2015_265_253_10.

6. Резнік Н. П. Особливості функціонування вітчизняного біржового товарного ринку у сучасних умовах. – Збірник наукових праць Міжрегіональної Академії Управління персоналом. – 2016. – Вип. 50. – С. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaup_2016_50_23.

7. Щепіна Т. Г. Аналіз сучасного стану біржового ринку України. / Т. Г. Щепіна, В. А. Рябошапка // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2015. – Вип. 40. – С. 96–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppci_2015_40_16.

8. FIA releases annual trading statistics showing record ETD volume in 2018. URL: <https://fia.org/articles/fia-releases-annual-trading-statistics-showing-record-etd-volume-2018>

9. Global Futures and Options Trading Reaches Record Level in 2019. URL: <https://fia.org/articles/global-futures-and-options-trading-reaches-record-level-2019>

References

1. Vavdiychyk, I.M. (2017). Suchasnyj stan ta tendentsii rozvytku birzhovoi torhivli v Ukraini. Globalni ta natsionalni problemy ekonomiky, (15), 182-185.
2. Derzhavna sluzhba statystyky. Statystychnyj zbirnyk. Ukraina v tsyfrakh 2016. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Derzhavna sluzhba statystyky. Publikatsii. Vnutrishnia torhivlia. Diialnist birzh u 2014. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Derzhavna sluzhba statystyky. Publikatsii. Vnutrishnia torhivlia. Kilkist birzh za 2015. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Zaborovskyy, V.P. (2015). Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku birzhovoi torhivli v Ukraini. Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiiia». Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchducc_2015_265_253_10
6. Reznik, N.P. (2016). Osoblyvosti funktsionuvannia vitchyznianoho birzhovoho tovarnoho rynku u suchasnykh umovakh. Zbirnyk naukovykh prats Mizhrehionalnoi Akademii Upravlinnia personalom, Issue 50, 115-118. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaup_2016_50_23.
7. Schepina, T.H., & Riaboshapka, V.A. (2015). Analiz suchasnoho stanu birzhovoho rynku Ukrainy. Problemy pidvyschennia efektyvnosti infrastruktury, Issue 40, 96-100 Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppci_2015_40_16.
8. FIA releases annual trading statistics showing record ETD volume in 2018. Retrieved from <https://fia.org/articles/fia-releases-annual-trading-statistics-showing-record-etd-volume-2018>
9. Global Futures and Options Trading Reaches Record Level in 2019. Retrieved from <https://fia.org/articles/global-futures-and-options-trading-reaches-record-level-2019>

ОСОБЕННОСТИ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В МЕЖДУНАРОДНОЙ
БИРЖЕВОЙ ТОРГОВЛЕ

*А. С. Благодатный, аспирант, Национальный университет биоресурсов и
природопользования Украины,*

А. С. Музыченко, д. э. н., профессор,

Центрально-украинский научно-технический университет

В статье рассмотрена роль товарной биржи как инновационно-институционального элемента развития международных товарных рынков. Определены современные тенденции развития международного товарного биржевого рынка, проведено сравнение объемов мировых фьючерсов и опционов за 2018–2019 годы, исследованы количество невыполненных контрактов и их изменение. Рассмотрены и охарактеризованы трансформационные процессы, присущие международной товарной бирже. Отображена структура международного биржевого рынка по географическим регионам. Проанализированы объемы торговой активности в различных регионах с указанием процента изменения 2019 г. по сравнению с 2018 г. Проведен анализ торговли фьючерсами и опционами индекса капитала, торговли процентными ставками, энергетическими фьючерсами и опционами, драгоценными металлами.

Приведены результаты деятельности крупнейших мировых бирж по объему биржевой торговли в 2018–2019 гг. Одним из исследованных критериев избран объем торговли Межконтинентальной биржи, обусловленный низким уровнем активности на всех ее дочерних биржах в Европе, Северной Америке и Азиатско-Тихоокеанском регионе. Проанализировано современное состояние биржевой торговли в Украине, выявлены препятствия для эффективного функционирования бирж страны. Рассмотрено развитие товарных бирж в Украине за последние годы с указанием тенденций их развития. Выделены группы товаров, торговля которыми создаст благоприятные возможности для развития товарного биржевого рынка Украины. Исследована статистическая информация о количестве и структуре бирж по специализации, предоставлена их характеристика и показана роль в развитии биржевого рынка Украины.

Сформированы выводы о роли биржевого рынка в рыночной экономике. Исследован международный опыт торговли на биржах и выделены этапы эволюции биржевого рынка от ярмарки к современному электронному биржевому рынку с его преимуществами и удобством. Выявлены препятствия развития биржевой торговли в Украине, сформированы предложения по успешному развитию биржевой торговли в соответствии с мировым опытом и национальными особенностями.

Ключевые слова: товарная биржа, фьючерс, опцион, биржевая торговля, международные товарные биржи, сельскохозяйственная продукция, инфраструктура рынка, биржевая сделка.

FEATURES OF TRANSFORMATION PROCESSES IN INTERNATIONAL EXCHANGE
TRADE

*A. S. Blahodatnyi, Post-graduate student, National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine,*

A. S. Muzychenko, D.E., Professor, Central Ukrainian Scientific and Technical University

The article considers the role of the commodity exchange as an innovative and institutional element in the development of international commodity markets. The current trends in the development of the international commodity exchange market are determined, the volumes of world futures and options for 2018–2019 are compared, the number of outstanding contracts and their changes are investigated. The transformation processes inherent in the international commodity exchange are considered and characterized. The structure of the international exchange market by geographical regions is displayed. The volumes of trading activity in various regions were analyzed

with the percent change in 2019 compared to 2018. The analysis of trade in futures and options of the capital index, trading in interest rates, energy futures and options, precious metals is made.

The results of the activities of the largest world exchanges on the volume of exchange trade in 2018–2019 are presented. The volume of trade of the Inter-Continental Exchange, due to the low level of activity at all its subsidiary exchanges in Europe, North America and the Asia-Pacific region, was chosen as one of the criteria examined. The current state of exchange trading in Ukraine is analyzed, obstacles to the effective functioning of the country's stock exchanges are revealed. The article considers the development of commodity exchanges in Ukraine in recent years, indicating the trends in their development. Groups of goods are identified whose trade will create favorable opportunities for the development of the commodity exchange market of Ukraine. Statistical information on the number and structure of exchanges by specialization is examined, their characteristics are provided, and their role in the development of the stock exchange market of Ukraine is shown.

Conclusions are drawn on the role of the stock market in a market economy. The international experience of trading on exchanges is investigated and the stages of the evolution of the exchange market from the fair to the modern electronic exchange market with its advantages and convenience are highlighted. Obstacles to the development of exchange trading in Ukraine were identified, proposals were formulated for the successful development of exchange trading in accordance with international experience and national characteristics.

Keywords: commodity exchange, futures, option, stock trading, international commodity exchanges, agricultural products, market infrastructure, stock exchange.

Надійшла до редакції 11.12.19 р.